KENNISCENTRUM
EUROPA
DECENTRAAL

Europese digitaliseringswet– en regelgeving

In opdracht van het Interprovinciaal Overleg

Inhoudsopgave

De Digital Decade 4
De Staat van de Digital Decade 6
Hoe presteert Nederland? 7
Digitale rechten en beginselen 8
Europese datastrategie 9
Europese financiering 9
Aankomende EU wetgeving 10
AI verordening 10
NIS2 richtlijn 11
Data Wet 11
Cyber Resilience Act 12
Interoperabel Europa Verordening 13
Impact op Provincies 15
Wetgeving 15
Impact 16
Thematiek 17
Model 1: impact verordeningen 18
Model 2: impact uitvoeringsverordeningen 19
Model 3: impact richtlijnen 20

Speciale dank voor het Interprovinciaal Overleg en alle provincies voor hun bijdrage en feedback tijdens de ontwikkeling van deze handreiking.

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Waarom een overzicht van de Europese Digitaliseringswet- en regelgeving?

Digitalisering is veelzijdig. De wet- en regelgeving die hierover vanuit de Europese Unie (EU) komt is dan ook onmogelijk te plaatsen binnen één domein. Zo raakt digitalisering onder andere aan burgerschap, mobiliteit, veiligheid en meer. Ondanks deze diversiteit wordt veelal gesproken over het enkelvoudige 'digitalisering'. Dit suggereert dat er een verband bestaat tussen al deze ontwikkelingen.

Deze handreiking is onder andere bedoeld om de rode draad in het geheel van Europese digitaliseringsbeleid duidelijk te maken. Door de redenatie van de EU te begrijpen, wordt het duidelijker waarom en hoe Europese wetgeving uitgevoerd moet worden. Daarnaast kan het ook inspiratie bieden voor eigen projecten.

Om de rode draad te vinden, begint deze handreiking met een uitleg over het Europese Digitale Decennium. Deze term wordt gebruikt door de EU en ligt beleidsmatig ten grondslag aan (bijna) alle beleids- en wetsstukken over digitalisering. In de bespreking van deze andere beleids- en wetstukken zal dan ook terugverwezen worden naar het Digitale Decennium om de relatie tussen een individueel stuk en het grotere geheel van digitalisering duidelijk te maken.

Deze handreiking bespreekt ook de Staat van het Digitale Decennium. Dit rapport kijkt hoever de EU en elke lidstaat is met het behalen van de doelstellingen van het Digitale Decennium. Voor deze handreiking wordt kort de progressie van de EU als geheel aangekaart en verder zoomt het in op Nederland.

Aansluitend worden de Europese digitale rechten en beginselen uitgelegd. Dit geeft inzicht in de normatieve kant van het beleid en helpt om de redenatie achter de doelstellingen te begrijpen. Dit maakt de rode lijn die door het geheel van Europees digitaliseringswet- en regelgeving zit duidelijker. Door deze rode lijn door te trekken naar eigen beleid en uitvoering, is de opgave helderder. Verder geeft dit ook duidelijkheid over de mogelijkheid voor Europese subsidies.

Aansluitend op de discussie over de rode draad van het digitaliseringsbeleid, worden enkele wetten aangekaart die de komende jaren in werking treden en wordt duidelijk gemaakt hoe deze binnen de visie van de EU vallen.

Vervolgens volgt een overzicht van vier thema's gedefinieerd door KED en het IPO. Deze dient als een categorisering van de wetstukken die aansluit bij de werkzaamheden en belangen van de provincies. Deze thematisering is geen objectieve weergave,

maar schept wel een helder overzicht. Sommige wetstukken zullen passen binnen meer dan één thema. Een voorbeeld hiervan is de AI-Verordening, waar zowel een innovatie kant als een cyberveiligheidsaspect aan zit. Voor deze handreiking kiezen wij er echter voor om elk wetsstuk onder één thema te zetten.

Dankzij de provinciale lens is het ook mogelijk om de relevantie van verschillende wetsstukken te duiden. Digitalisering mag zich dan wel bevinden in bijna alle domeinen, provincies hebben een afgebakend assortiment aan taken en verantwoordelijkheden. Daarnaast verschilt het ook per wetsstuk of de implementatie en uitvoering bij de provincie komt te liggen. Het doel van deze handreiking is dan ook de relevantie van diverse digitaliseringswetsstukken te duiden door de lens van de provincie.

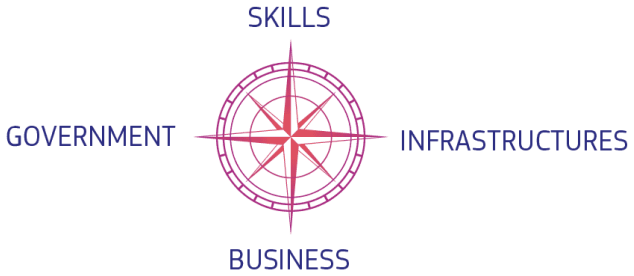

Digitaal Kompas. Bron: Europese Commissie.

De Digital Decade

De Europese Commissie heeft het tijdperk 2020 tot 2030 uitgeroepen tot Europa's Digitale Decennium. Hiermee probeert de Commissie de EU klaar te stomen voor een wereld waarin technologie een steeds grotere rol speelt. De Commissie wil '[...] bedrijven en mensen mondiger te maken in een duurzame en welvarende digitale toekomst waarin de mens centraal staat'.

Om actief deze toekomst te schapen, heeft de Commissie dan ook het Digitaal Kompas opgezet. Deze heeft vier 'windrichtingen' waar de EU naartoe moet groeien. Deze windrichtingen worden concreet gemaakt met duidelijke doelstellingen. Deze windrichtingen met doelen zijn:

- Digitale vaardigheden (*skills*); een digitaal geschoolde bevolking en hooggekwalificeerde digitale professionals.
  - 20 miljoen werkende ICT specialisten, met meer gediplomeerden en een verbeterde genderbalans.
  - 80% van de volwassenen kan technologie gebruiken voor alledaagse taken.
- Connectiviteit (*infrastructure*); veilige en duurzame digitale infrastructuur.
  - Gigabit verbinding voor iedereen, met een hogesnelheid mobiele snelheid van ten minste 5g overal.
  - 20% van de wereldwijde halfgeleiderproductie vindt plaats in de EU.
  - 10.000 cloud edge nodes voor sneller gebruik van data.
  - Een EU kwantum computer in 2025.

- Digitaal bedrijfsleven (*business*); digitale transformatie van bedrijven.
  - 75% van de bedrijven in de EU gebruikt Cloud, AI of Big Data.
  - Het aantal 'unicorn startups' verdubbelt ten opzichte van 2020. Unicon startups zijn beginnende bedrijven met een waarde van meer dan één miljard Amerikaanse dollar
  - 90% van het MKB zet in op technologie.
- Digitale overheidsdiensten (*government*); digitalisering van overheidsdiensten.
  - Alle essentiële publieke diensten zijn online beschikbaar.
  - Iedereen heeft online toegang tot hun gezondheidsdossier.
  - Iedereen kan gebruik maken van een digitale identiteit (eID).

Met deze doelen geeft de Commissie een weg naar de manier waarop digitalisering vorm moet krijgen. Het zorgt er specifiek voor dat de gehele EU sterk staat in de digitale wereld – van Europese burgers tot het MKB en grote bedrijven. Daarnaast zorgt het er ook voor dat er geïnvesteerd wordt in vooruitstrevende technologie, zoals AI, die wellicht te risicovol is vanuit een bedrijfsperspectief. Hierbij komt ook het belang van een competitieve Europese markt naar voren.

De EU probeert bedrijven mee te nemen in het digitaliseringstijdperk en het liefst ze zelfs voorop te laten lopen. Op deze manier staat de EU economisch sterk tegenover andere spelers, zoals de Verenigde Staten van Amerika. Hierbij komt ook het idee van strategische autonomie naar voren, waarmee de Europese Commissie de EU minder afhankelijk wil maken van andere spelers op het geopolitieke toneel. Door bijvoorbeeld de halfgeleiderproductie binnen Europa te verhogen, wordt de EU minder afhankelijk van China. In zekere zin is dit het verminderen van risico's en verhogen van zekerheid.

Hiernaast is ook het belang van Europese cohesie verworven in de doelstellingen. Het digitaal toegang hebben tot overheidsdiensten voor alle Europese burgers en de inzet op het ontwikkelen van digitale vaardigheden moet ervoor zorgen dat zo veel mogelijk mensen mee kunnen liften op de kansen die digitalisering biedt. Dit gaat er dan om dat geen enkele regio binnen de EU achtergelaten wordt, maar ook dat er geen verschil tussen groepen mensen ontstaat. Om deze reden wordt ook het belang van genderbalans meegenomen.

Wat deze doelstellingen laten zien, is dat het Digitale Decennium voornamelijk een afweging is tussen het verminderen van risico's en het benutten van kansen. Opvallend hierbij is dat cyberveiligheid eigenlijk niet aan de orde komt binnen de doelstellingen. Tegelijkertijd is het welbekend dat dit een onderwerp is wat steeds belangrijker wordt, voornamelijk vanuit een geopolitiek perspectief. Het Digitale Decennium is daarentegen voornamelijk een sociaaleconomisch ingestoken beleidsstuk. Dit wil daarbij niet zeggen dat er geen wetten of beleid over cyberveiligheid zijn. Ondanks dat het geen doelstelling op zich is, is cyberveiligheid op een later moment nog als beleidsterrein aan de het Digitale Decennium toegevoegd. Verder wordt deze handreiking ook breder

ingesteld dan het Digitale Decennium, om een breder inzicht te geven in het Europese digitaliseringsbeleid.

Sommige bestaande wetten sluiten heel direct aan op de doelstellingen. De Chipwet (verordening 2021/694) stelt bijvoorbeeld een strategie op om de halfgeleiderproductie in Europe te vergroten en de Single Digital Gateway-verordening draagt bij aan het toegankelijk maken van digitale diensten voor alle Europese burgers.

Hiernaast is het goed te benoemen dat de doelstellingen niet alleen leiden tot verplichtingen, maar juist ook tot kansen. Doormiddel van fondsen ondersteunt de EU allerlei projecten die helpen om onder andere deze doelstellingen te behalen.

De Staat van de Digital Decade

Om de doelen van het Digitale Decennium te bewerkstelligen, voorziet het beleidsprogramma in een monitoring- en samenwerkingsmechanisme. De monitoring gebeurt zowel op Europees als op nationaal niveau. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de zogenaamde *Digital Economy and Society Index* (DESI). Deze is dan weer gebaseerd op de vier windrichtingen van het Digitaal Kompas. De meting van de DESI wordt samengebracht in de Staat van het Digitale Decennium. Dit rapport geeft aan in hoeverre de EU en de lidstaten op dat moment zijn met behalen van de doelen.

In september 2023 is het eerste rapport van de Staat van het Digitale Decennium uitgekomen. Hieruit bleek dat de digitalisering van overheidsdiensten op Europees niveau volop in ontwikkeling is. 75% van de uitgezette doelen voor het digitaliseren van diensten voor Europese burgers is behaald en 84% van de diensten voor bedrijven is online beschikbaar. Ook worden Europese burgers steeds vaardiger in de digitale wereld. Meer dan 50% van de beoogde 80% van Europese burgers voldoet aan het ambitieniveau voor digitale vaardigheden.

Verder gebruikt bijna 70% van de beoogde 90% van het MKB de noodzakelijke technologie in hun werkzaamheden. Voor bedrijven in het algemeen blijft het echter moeilijk om in te zetten om op de meer geavanceerdere technologie van Big Data en AI.

Hoe presteert Nederland?

Voor iedere lidstaat is er een annex opgenomen, zo ook voor Nederland. Hieruit bleek dat Nederland een voorloper is als het aankomt op digitale vaardigheden. 79% van de Nederlandse inwoners heeft al de benodigde vaardigheden voor om zich in de digitale wereld te redden. Dit ligt uiterst dicht bij het doel van 80%.

Verder heeft Nederland een relatief hoog aantal ICT-werknemers op de werkvloer. Het aantal afgestudeerde ICT'ers in Nederland ligt echter achter op de rest van de EU. Daarnaast is er een persistente genderdisbalans. Hoewel Nederland met 19.4% een net bovengemiddeld hoog gedeelte aan vrouwelijke ICT-specialisten heeft, is dit nog ver van het Europese doel. De Commissie raadt Nederland aan om harder in te zetten op het ontwikkelen en inzetten van digitale vaardigheden op arbeidsmarkt, specifiek voor vrouwen.

Op het gebied van digitale infrastructuur is Nederland een belangrijke speler. De Nederlandse investeringen en bijdragen rondom halfgeleiders en kwantum computers zijn cruciaal voor de EU. Hiernaast heeft Nederland een 5G-internetdekking van 100%, waarmee het bovengemiddeld ligt ver is. Waar Nederland daarentegen in 2023 mee achterliep is de opname van de bandbreedte 3.4-3.8 GHz als standaard.[1] De Commissie wijst Nederland op de juridische verplichting om deze standaard aan te nemen.

Het Nederlandse MKB gebruikt bovengemiddeld veel technologie en de oppak van Big Data, Cloud en AI gaat beter in Nederland dan in de rest van de EU. Het vestigingsklimaat lijkt productief te zijn voor digitalisering. 24 van de zogenaamde 'unicorns' komen uit Nederland komen en er zijn nog 39 potentiële Nederlandse 'unicorns' in opkomst. De Commissie wil vooral dat Nederland zo doorgaat en specifiek het MKB helpt met het gebruik van geavanceerde technologie.

Als het aankomt op de digitalisering van publieke diensten, doet Nederland het ook goed. Alle inwoners kunnen gebruik maken van een eID – het DigiD in Nederland – en bedrijven kunnen veel gebruik maken van de digitaal diensten, zoals het online aanvragen van vergunningen. Op het gebied van e-health loopt Nederland iets achter, door de gefragmenteerde private sector. Nederland moet vooral doorgaan met het polijsten van de huidige aangeboden digitale diensten en verdere diensten digitaliseren.

[1] Nederland loopt achter bij het implementeren van de richtlijn European Electronic Communications Code (Richtlijn 2018/1972).

Digitale rechten en beginselen

In het realiseren van haar doelen, doet de EU dit vanuit een specifiek normatief kader. De Commissie wil normen en waarden niet opofferen om digitaliseringsdoeleinden te realiseren. Het is in dit opzicht dat de mens centraal komt te staan in de ingebeelde toekomst.

De Verklaring over Digitale Rechten en Beginselen bestaat uit zes hoofdstukken:

- Mensen en hun rechten centraal stellen in de digitale transformatie.
  - Dit wordt gedaan door mensenrechten te beschermen, democratie te ondersteunen en het verantwoordelijk handelen van digitale actoren te garanderen. Deze waarden promoot de EU wereldwijd.
- Ondersteuning van solidariteit en inclusie.
  - Technologie is er om mensen te verbinden. Iedereen zou toegang moeten hebben tot het internet, digitale vaardigheden, online publieke diensten en eerlijke werkomstandigheden.
- Het waarborgen van de keuzevrijheid online.
  - De onlinewereld moet eerlijk en vrij van illegale en kwalijke content zijn, om mensen vrij hun keuzes te laten maken. Ook het mee kunnen doen met nieuwe technologie is hiervoor belangrijk.
- Bevordering van deelname aan de digitale openbare ruimte.
  - Burgers moeten op alle manieren met het democratische proces kunnen omgaan en daarnaast moeten zijn controle hebben over hun eigen gegevens.
- Verbetering van de veiligheid, beveiliging en empowerment van personen.
  - Alle gebruikers, van jong tot oud, moeten veilig gebruik kunnen maken van de digitale wereld.
- Bevordering van de duurzaamheid van de digitale toekomst.
  - Digitale apparatuur moet duurzaamheid en de groene transitie bevorderen

Deze rechten en beginselen geven verdere inzicht in hoe de EU de digitale wereld normatief wil vormgeven en wat de rol van digitale apparatuur is in de samenleving. Samengevat is het idee grofweg dat digitalisering in dienst moet staan van mens en maatschappij. Noemenswaardig is ook dat binnen de rechten en beginselen er onder andere nadruk wordt gelegd op veiligheid. Dit is opvallend niet meegenomen in de Digital Decade. Tegelijkertijd speelt dit wel een steeds grotere rol binnen de EU.

De EU financiert ook initiatieven die hier goed bij aansluiten. Hierover kunt u meer vinden onder het kopje ‘Europese financiering’.

Europese datastrategie

Ter ondersteuning van de Digital Decade heeft de EU ook een zogenoemde Europese datastrategie opgesteld. Het doel hiervan is de data in de EU zo vrij mogelijk te laten bewegen door de eengemaakte markt en het optimaal te benutten. Hierom heeft de EU wetgeving gemaakt om datastromen te reguleren en regels opgesteld om de toegang tot data veilig te maken.

Deze strategie zorgt ervoor dat de EU een geïntegreerde datamarkt heeft met eerlijke regels voor de toegang en het delen van data, waardoor het economisch aantrekkelijk is voor bedrijven om in de lidstaten te investeren en in te zetten op innovatie.

Tegelijkertijd wordt er geen afbreuk gedaan aan de privacy rechten van individuen. Op deze manier combineert de datastrategie economische belangen met een sterk normatief kader

Europese financiering

Aangezien de EUe EU creëert tamelijk veel wettelijke verplichtingen, maar het geeft niet alleen maar opdrachten. Door projecten financieel te ondersteunen, geeft de EU innovatieve initiatieven de mogelijkheid om een grotere impact te maken. Het is hierbij belangrijk om te kijken naar de eigen lopende projecten en deze naast een Europese subsidie te houden om te kijken of er aansluiting is.

Deze aansluiting is makkelijker te maken als een eigen project aansluit bij de doelstellingen van het Digitale Decennium en de digitale rechten en beginselen. Zoals bij elk project dat gebruik maakt van Europese subsidies, is het essentieel dat het aansluit bij de doelstelling van het fonds zelf. Voor digitalisering is het aan te raden om ook nog een koppeling te maken naar de doelstellingen van het Digitale Decennium, de digitale rechten en beginselen en/of de Europese datastrategie.

Enkele belangrijke en relevante fondsen zijn:

- Digital Europe
- Connecting Europe Facility (CEF)
- Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)
- Horizon Europe (specifiek Pijler 2)
- Interreg
- Just Transition Fund (JTF)

Voor meer informatie over Europese fondsen en subsidies, kunnen provincies terecht op de fondsenwijzer van Kenniscentrum Europa Decentraal of de subsidie- en financieringswijzer van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Nieuwe EU wetgeving

Naast de al langer bestaande wetten, zijn er al enkele dingen bekend over aankomende stukken en is het belangrijk om te kijken naar nieuw gepubliceerde wetstukken. Het is in deze sectie niet het doel om de juridische details hiervan te bespreken. Echter worden enkele interessante elementen van de wetten genoemd en worden de wetten geplaatst binnen het bestaande wettelijk kader.

Op pagina's 14 en 15 wordt het verschil tussen een richtlijn en een verordening besproken.

AI verordening

De Artificiële Intelligentie (AI) verordening (verordening 2024/1689) reguleert mogelijk de belangrijkste nieuwe technologie van dit moment. Aangezien de gevolgen van het gebruik van AI nog niet (volledig) bekend zijn, zorgt deze wet dar deze technologie op een verantwoordelijke manier ingezet wordt.

AI biedt veel kansen voor overheden, bedrijven en burgers, maar brengt ook gevaren. Doordat deze technologie razendsnel grote hoeveelheden data kan verwerken, biedt het ook risico's voor cyberveiligheid en kunnen burgers op een individueel niveau doelgericht bereikt worden door informatie.

De EU wil tegelijkertijd de kansen van AI benutten en de risico's mijden. De AI verordening maakt onderscheid tussen vier verschillende niveaus waarop het risico van AI wordt gekenmerkt. Hoe lager het risiconiveau, hoe toegankelijker de technologie wordt, ook voor individuen. Op deze manier maakt de AI wet gebruik van het digitale recht voor empowerment van personen. Het geeft namelijk gebruikers de mogelijkheid om veilig te bewegen door de digitale wereld.

Hiernaast sluit de AI act ook aan op de doelstellingen van de digital decade. Met het doel om 75% van de Europese bedrijven een technologie als AI – hoewel dit bijvoorbeeld ook blockchain kan zijn – te laten gebruiken, is het belangrijk dat deze technologie zowel veilig als toegankelijk is. Met de verschillende niveaus worden de kansen die AI voor de Europese markt biedt toegankelijk gehouden zonder dat risico's van de technologie burgers en bedrijven schaden.

NIS2 richtlijn

De Richtlijn betreffende maatregelen voor een hoog gezamenlijk niveau van cyberbeveiliging in de Unie, oftewel de Network and Information Security (NIS) 2 (richtlijn 2022/2555), is momenteel één van de meest actuele juridische thema's in Nederland. Dit komt voornamelijk door het feit dat de Rijksoverheid de deadline van 18 oktober voor het omzetten van deze richtlijn niet gaat halen. Deze omzetting is wel in gang gezet. Dit zal vorm krijgen in de cyberbeveiligingswet. Hoewel de wet wellicht nog niet omgezet is, zijn er al wel suggesties om alvast de eerste stappen te zetten..

Zo kunnen decentrale overheden bijvoorbeeld gebruik maken van richtlijnconforme interpretatie.[2] Hierbij moeten decentrale overheden de doelen en regels van de richtlijn op eigen initiatief naleven, waarbij rekening gehouden moet met de geest van de wet.

Verder heeft het ministerie van Justitie en Veiligheid aangegeven dat de informatie en lessen uit de NIS1 en de Wet beveiliging netwerk- en informatiesystemen (Wbni) al toonaangevend zijn voor de implementatie van de NIS2. Zij wijst erop dat het naleven van de NIS1 al grote stappen in de juiste richting zet.

Op dit moment wordt er een impactanalyse uitgevoerd om de impact van de NIS2 richtlijn en de implementatie in de Cyberbeveiligingswet op provincies in kaart te brengen.

Data Wet

De Data Wet (verordening 2023/2854) is een verordening die regels stelt voor het beschikbaar maken van gegevens die

[2] Kijk hiervoor op pagina 15.

gekoppeld zijn aan bepaalde producten of diensten. Het doel is om dit op een rechtvaardige en toegankelijke manier te doen, met oog voor privacy en veiligheid. Zo zet de Data Wet onder andere regels uit voor het delen van gegevens tussen overheidsinstanties en bedrijven (B2G) en bedrijven onderling (B2B).

Het meest relevant voor deze handreiking is de regels die de Data Wet uitzet voor het verplichten van rechtspersonen die geen overheidsinstantie zijn om gegevens te delen met overheids- of Europese instanties.

Het gaat dan om de zogenaamde 'uitzonderlijke noodzaak', waarbij de overheids- of Europese instantie de gegevens nodig heeft om te reageren op een noodsituatie. Dit zijn onvoorzienbare en dringende situaties waarin overheids- of Europese instanties moeten reageren om orde te herstellen en verdere escalatie te voorkomen. Het kan bijvoorbeeld gaan om een natuurramp zoals een overstroming, maar ook een groot cyberincident of een noodgeval op het gebied van volksgezondheid.

De Data Wet stelt in noodsituaties niet alleen verplichtingen voor de niet-overheidsinstantie. Er worden ook duidelijke regels gesteld over hoe de overheids- en Europese instanties om moeten gaan met de verkregen gegevens.

De Data Wet heeft betrekking op persoonsgegevens en niet-persoonsgebonden gegevens, maar doet hierbij geen afbreuk aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Op deze manier probeert de Verordening het delen van data makkelijker te maken zonder dat dit onnodig persoonsgegevens hergebruikt en mogelijk privacy rechten aantast. Natuurlijk zijn hier in noodsituaties bijzondere regels voor waar rekening mee gehouden moet worden.

De Data Wet is in januari 2024 in werking getreden en zal vanaf 12 september 2025 worden gehandhaafd. Dit betekent dat vanaf 12 september 2025 alle relevante partijen zich aan deze wet moeten houden. Deze wet sluit aan bij de Europese datastrategie.

Het is nog de vraag in hoeverre de Data Wet toepassing zal hebben op provincies. De Wet zelf spreekt over lokale overheden. Het is aan de Nederlandse uitvoeringswet om hier duidelijkheid over te geven.

Cyber Resilience Act

De Wet inzake Cyberveerkracht (Verordening 2019/1020), beter bekend onder zijn Engelse naam Cyber Resilience Act (ook wel CRA), heeft als doel om zowel hardware- als software producten veiliger te maken. Doordat criminelen en andere kwaadwillige actoren steeds venijniger worden en digitale producten niet altijd voldoende beveiligd zijn, leidt tot dit een toename van

kwetsbaarheden. Om hier weerstand aan te bieden, zet de CRA een wettelijk kader uit om standaarden te zetten voor de cyberveiligheid van producten.

Door deze standaarden krijgen zowel hardware- als softwareproducten een duidelijkere minimale standaard van veiligheid en kunnen consumenten beter beoordelen in hoeverre hun apparatuur beschermd is. Het veiligheidsniveau wordt gecommuniceerd door middel van een certificeringsschema. Dit schema beoordeelt in hoeverre een product aan de uitgezette standaarden voldoet en maakt dit kenbaar aan de consument.

Het Europees Agentschap voor Netwerk- en Informatiebeveiliging (ENISA) De wet creëert dus zowel een algeheel hoger niveau voor cyberveiligheid als de mogelijkheid voor consumenten om te herkennen hoe veilig hun aankoop is.

Naast dat deze wet overduidelijk bijdraagt aan cyberveiligheid, helpt het de EU ook haar doelstellingen rondom connectiviteit te bereiken. Mogelijke terughoudendheid om gebruik te maken van nieuwe hardware en software kan worden overkomen door de certificering.

Het kenbaar maken van de veiligheid en transparantie over hoe een product is beschermd tegen eventuele cyberaanvallen, kan ervoor zorgen dat consumenten en organisaties met een gerust hart gebruik maken van nieuwe producten.
De CRA heeft niet direct verplichtingen voor provincies en andere decentrale overheden. Echter helpt de certificering van producten ook hun om veiligere apparatuur aan te schaffen.

Interoperabel Europa Verordening

De Verordening tot vaststelling van maatregelen voor een hoog niveau van interoperabiliteit van de overheidssector in de Unie (verordening 2024/903) staat beter bekend als de Interoperabel Europa verordening.

Het doel van deze wet is om de grensoverschrijdende interoperabiliteit tussen verschillende digitale overheidsdiensten te verhogen. Hiermee moet het makkelijker worden om gegevens tussen verschillende openbare lichamen te delen. Op deze manier kunnen provincies hun diensten ook verlenen aan buitenlandse burgers en bedrijven.

Het begrip ‘gegevens’ is heel breed. Het is namelijk een verzamelbegrip voor alle digitale handelingen, besluiten en informatie.

Door deze verordening kunnen burgers en bedrijven makkelijker toegang krijgen en gebruik maken van de diensten van overheden door de gehele Unie.

De verordening zet de ontwikkeling van een kader in gang te zetten, waardoor meerdere overheidslagen, maatschappelijke organisaties en academica makkelijker samen kunnen werken. Deze ontwikkeling wordt verder uitgewerkt door de Interoperabel Europa-raad, die ook in deze verordening wordt opgezet en versimpelt onder andere de juridische, organisatorische en technische operabiliteit.

Wanneer een organisatie een nieuwe verplichting, voorwaarde of beperking stelt die betrekking heeft op een digitale overheidsdienst met een mogelijk grensoverschrijdend karakter, zal eerst een zogenaamde interoperabiliteitsbeoordeling moeten doen. Hiermee wordt gekeken of deze nieuwe bepaling geen afbreuk doet aan de Interoperabel Europa verordening en dus geen obstakel vormt voor het delen van gegevens.

Provincies kunnen te maken krijgen met persoonsgegevens van mensen uit een ander Europees land. Het is van belang dat zij deze gegevens kunnen uitlezen en correct kunnen interpreteren. De uitwisseling van deze documenten gebeurt steeds meer digitaal. De Interoperabel Europe Verordening faciliteert deze uitwisseling en garandeert dat het werkt.

De verordening zal grotendeels gehandhaafd worden vanaf 12 juli, 2024. Echter zullen de regels rondom het uitvoeren van de interoperabiliteitsbeoordeling en het aanwijzen van een bevoegde autoriteit die verantwoordelijk is voor het toepassen van de verordening pas vanaf 12 januari 2025 gelden.

De wet past bij de Digital Decades doelstelling overduidelijk bij connectiviteit, maar het sluit ook aan op de digitalisering van overheidsdiensten. Interoperabel Europa zorgt er namelijk voor dat overheden door de gehele Unie gestimuleerd worden om ook gebruik te maken digitale mogelijkheden, zodat hun burgers beter hun rechten kunnen uitoefenen.

Impact op Provincies

Het overzicht van de Europese wetgeving zou niet compleet zijn zonder inzicht in de impact van deze wetten. KED en IPO hebben een model gemaakt aan de hand waarvan provincies een helder overzicht krijgen van bestaande Europese digitaliseringswetgeving en hun impact. Waar hierboven het algehele narratief van Europese digitalisering centraal stond, volgt in dit model vooral de relevantie voor provincies in het implementeren en uitvoeren van deze wetten.

In de handreiking is het model opgedeeld in drie pagina's om het zo overzichtelijk mogelijk weer te geven. In de aparte bijlage is een versie waarin het geheel in één keer wordt weergegeven.

Het model werkt als volgt: de rijen bevatten een onderscheid tussen soorten wetgeving (verordeningen – richtlijnen – uitvoeringsverordening) wat verder onderverdeeld is in impact. Zo is eenvoudig te zien in hoeverre een wetsstuk direct verplichting heeft op provincies en hoeveel impact deze op hun zal hebben. De kolommen bevatten een onderscheid op thematiek. Hiermee sluit het model ook aan op de bovenstaande uitleg het Europese digitaliseringsbeleid. Deze onderverdeling is toegespitst op de provinciale interesses en taken.

Wetgeving

Om het onderscheid op wetgeving te begrijpen, is het goed de verschillende type wetgeving van de EU aan te kaarten. In artikel 288 van het Werkingsverdrag van de Europese Unie (VWEU) zijn vijf rechtshandelingen vastgesteld die de Unie kan inzetten om haar taken uit te voeren. De twee soorten rechtshandelingen voor deze handreiking zijn:

- Verordeningen – Een verordening is van toepassing op alle Europese lidstaten en heeft een directe toepasbaarheid. De Commissie kan hiermee regels opstellen waaraan alle lidstaten hun moeten houden.
- Richtlijnen – Een richtlijn is van toepassing op alle Europese lidstaten, maar moet omgezet worden in nationale wetgeving. De Commissie zet een bepaald doel en geeft hierbij lidstaten de ruimte om min of meer zelf te bepalen hoe zij dit doel bereiken.

Er zijn verschillende redenen om voor een bepaalde rechtshandeling te kiezen. Vanuit het perspectief van een doel-middel relatie, bevordert een verordening uniformiteit en legt vaak een minimale standaard neer voor de gehele EU – dit wordt minimumharmonisatie genoemd. Dit laat weinig tot geen ruimte voor lidstaten om zelf te bepalen hoe een wet er in hun land uitziet. Dit maakt het dan ook moeilijker om in de EU een verordening van de grond te krijgen.

Richtlijnen geven de lidstaten meer ruimte om wetten te implementeren en uit te voeren op een manier die bij hun past.

De keerzijde is dat hierdoor Europese uniformiteit mist, waardoor een wet minder effectief kan zijn.

Door de wetten opgenomen in het model te onderscheiden, is het duidelijker hoeveel ruimte de Nederlandse overheid heeft om een wet te implementeren. Hierdoor wordt het voor de provincie duidelijk of zij alleen naar de Europese wetgeving hoeven te kijken voor de verplichtingen of dat zij nog naar de Nederlandse wetgeving moeten kijken.

Het verschil tussen een verordening en een richtlijn heeft veel impact op hoe relevant een wet voor een provincie is. Bij een verordening is het binnen de wet zelf al duidelijk of deze toepassing heeft op de provincies.

Bij een richtlijn moet hiervoor echter gekeken worden naar de Nederlandse omzetting. Indien de richtlijn niet tijdig is omgezet, moet rekening worden gehouden met richtlijnconforme interpretatie. Dit betekent dat een richtlijn kan dienen als kader om nationale regels te interpreteren in het licht van het Europese doel.

Impact

Om te bepalen hoeveel impact Europese wetgeving zal hebben op provincies, hebben wij naar de volgende factoren gekeken:

- Wat is de juridische impact?
- Wat is de beleidsmatige impact?

Om de juridische impact te bepalen, zijn de volgende stappen doorlopen:

1. Moet de wet geïmplementeerd worden?
    - Is de Europese wet van toepassing op provincies?
2. Wat is er nodig om de wet in te voeren en na te leven?
    - Hoeveel personeel is er nodig?
    - Welke middelen zijn nodig? Wordt er al voldoende tijd en geld geïnvesteerd om eventueel de wet uit te voeren?
    - Welke bevoegdheden spelen een rol in de uitvoering en naleving van deze wet?
    - Moet er een nieuwe organisatie opgezet worden? Welke bevoegdheden zou deze organisatie kunnen krijgen?
3. Wat is er nodig om de wet uit te voeren?
    - Zijn er vergunningen nodig of moeten deze worden afgegeven?
    - Zijn er feitelijke aanpassingen nodig aan de organisatie? Is er meer mankracht nodig?
    - Moeten er bepaalde entiteiten, gegevens, doeleinden of processen worden aangemerkt?
4. Wat is er nodig om toezicht te houden op de uitvoering en implementatie?
    - Wie gaat de wet handhaven?
    - Welke procedures komen hierbij kijken?

Om de beleidsmatige impact te bepalen, zijn de volgende stappen doorlopen:

1. Hoeveel interesse tonen de provincies in de inzet van de relevante technologie en hoeveel stimuleren zij dit?

2. Maken de provincies veel gebruik van de betreffende technologie en/of diensten die het wetsstuk aankaart?
3. In hoeverre valt de wettelijke impact binnen de bestaande werkzaamheden van de provincie? Wat staat er in het regeerakkoord?

Logischerwijs zijn beleid en juridisch niet zo steriel te scheiden als het hier gepresenteerd wordt. Desondanks helpt dit de redenatie achter het model te verduidelijken.

Thematiek

Binnen de Europese digitaliseringswetgeving zijn vier thema's gedefinieerd aan de hand waarvan de onderlinge verbinding tussen de wetten weergegeven wordt. Deze thema's zijn:

- Cyberveiligheid draait om het beschermen van digitale processen, gegevens en informatie, zodat alleen de juiste personen hier toegang tot hebben. Hiermee wordt ongeoorloofde verwerking voorkomen. Provincies maken gebruik van technologie in hun dienstverlening en komen in aanraking met de gegevens van burgers en bedrijven. Zij zullen dan ook de nodige stappen moeten zetten om de weerbaarheid van hun digitale diensten te verhogen en de verkregen gegevens te beschermen.
- Technologie en innovatie draait om de kansen en risico's die nieuwe ontwikkelingen met zich meebrengen. Provincies investeren in de ontwikkeling van technologie en bevorderen innovatie. Verder zullen provincies steeds meer gebruik maken van nieuwe technologie, zoals artificiële intelligentie.
- Privacy en datagebruik draait om het gebruiken en hergebruik van data en gegevens. Provincies hebben de data en gegevens van onder andere personen en bedrijven nodig om hun taken uit te voeren. Hierbij komt ook de verantwoordelijkheid om hierop De EU wil het delen en hergebruik van data en gegevens zo veel mogelijk bevorderen, maar wel door de rechten van degene op wie de data en gegevens betrekking hebben zo veel mogelijk in acht te nemen.
- Digitale toegankelijkheid en dienstverlening draait om de informatie en diensten waar Europese burgers digitaal gebruik van moeten kunnen maken. Deze wetgeving creëert dus verplichtingen rondom welke diensten digitaal beschikbaar moeten zijn. Dit stelt eisen voor provincies rondom wat zij digitaal beschikbaar moeten stellen en hoe dit vorm moet krijgen.

Model 1: impact verordeningen

Thema	Cyberveiligheid	Technologie en Innovatie	Privacy en Datagebruik	Digitale Toegankelijkheid en Dienstverlening
Verordening *Impact*				
Groot			Algemene Verordening Gegevens-bescherming	Single Digital Gateway verordening; Interoperabiliteitsverordening
Gemiddeld		Artificiële Intelligentie verordening	Data wet Data Governance Act	EIDAS 2.0; Gigabitverordening; Richtlijn European Electronic Com-munication Code
Klein	Cyberbeveiligingsverordening; Cybersolidariteitsverordening	Chip Act; Digital Markets Act Digital Service Act		

Model 2: impact uitvoeringsverordeningen

Thema Wetgeving	Cyberveiligheid	Technologie en Innovatie	Privacy en Datagebruik	Digitale Toegankelijkheid en Dienstverlening
Uitvoeringsverordening				
Impact				
Groot				Uitvoeringsverordening Open Data richtlijn (2023/138) Uitvoeringsverordening SDG (2022/1463) Uitvoeringsverordening SDG (2020/1121)
Gemiddeld				
Klein	Uitvoeringsverordening Cyberbeveiliging (2024/482)	Uitvoeringsverordening DMA (2023/814) Uitvoeringsverordening DSA (2024/607) Uitvoeringsverordening DSA (2023/1201)	Uitvoeringsverordening DGA (2023/1622)	Uitvoeringsverordening EIDAS (2022/960) Uitvoeringsverordening EIDAS (2015/1502) Uitvoeringsverordening EIDAS (2015/1501) Uitvoeringsverordening EIDAS (2015/806) Uitvoeringsverordening EECC (2020/1070) Uitvoeringsverordening EECC (2019/2243)

Model 3: impact richtlijnen

Thema Wetgeving	Cyberveiligheid	Technologie en Innovatie	Privacy en Datagebruik	Digitale Toegankelijkheid en Dienstverlening
Richtlijn				
Impact				
Groot	NIS2-richtlijn CER-richtlijn			Richtlijn Open Data; European Electronic Communications Code
Gemiddeld		AI Aansprakelijkheidsrichtlijn		
Klein	DORA-richtlijn			

KENNISCENTRUM
EUROPA
DECENTRAAL

Contact met Europa Decentraal

info@europadecentraal.nl
www.europadecentraal.nl

De dienstverlening van Kenniscentrum Europa Decentraal beperkt zich tot het verlenen van eerstelijns advies. Wij kunnen geen bindende en gedetailleerde uitspraak doen. Wel kunnen we proberen u aan de hand van relevante informatie verder op weg te helpen. Als u toch behoefte heeft aan een volledig juridisch advies om meer zekerheid en duiding te verkrijgen voor uw specifieke situatie kunt u overwegen een juridisch adviesbureau in te schakelen.